

En tryckkokare som väntar på att explodera

Härförleden valde Aftonbladet att införa ett stopp mot Sverigedemokraternas (SD) valannonser. I ett utspel den 17 september varnas för att Sverige riskerar bli som Danmark där en konsekvent ickehållning till Dansk Folkeparti (DF) givit Pia Kjaersgaard fritt spelrum att exploatera främlingsfientliga stämningar.

Utspelen med dess efterspel ibland annat SVTs Debatt vittnar om hur SD slagit igenom i den offentliga debatten. I ett bredare europeiskt perspektiv är uppmärksamheten anmärkningsvärd. Medan vi här hemma oroade oss för att SD i valet till Europaparlamentet i juni fick över tre procent av rösterna lyckades DF fördubbla sitt väljarstöd till 15.2 procent. Och här möter vi bakgrunden till Aftonbladets ambivalenta hållning. Å ena sidan manar man till fortsatt diskussion med (och granskning av) SD för att undvika en situation där partiet uppfattas som demokratiska martyrer (där Belgien och cordon sanitaire brukar ses som ett varnande exempel). Å andra sidan vill man undvika en situation som i Danmark där det enligt flera bedömare har skett en tydlig förskjutning av hela det politiska fältet i riktning mot en acceptans för främlingsfientlig politik.

SD tar föga förvånande avstånd från biologisk rasism och idéer om att vissa etniska grupper skulle vara mer högtstående än andra. Istället utgår man från att skillnader mellan olika etniska grupper (eller kulturer) är oöverstigliga. I likhet med sina syskonpartier markerar SD att Sverige främst tillhör svenskarna. SD kombinerar denna nyhögerretorik med ett sällsamt vurmande för den svenska välfärden, vilket skiljer sig från exempelvis Fremskrittspartiet (Frp) i Norge eller för den delen Ny Demokrati på sin tid.

SD försöker, liksom Frp och DF, utnyttja det tomrum som uppstår i det politiska fältet då de traditionella partierna alltmer tycks röra sig mot en ideologisk mittfåra. De ”nya” nationalistiska partierna utmålar sig själva som folkets företrädare gentemot en utpekad politisk elit i en påstått farofylld omvärld. Genom att fokusera på samtida utmaningar försöker de ”nya” nationalisterna att distansera sig från eventuella nazistkopplingar bakåt och istället framställa sig som demokratiskt rumsrena.

I Danmark är det väl förankrat bland såväl etablerade partier som danska tidningar att inte lägga locket på i debatten, vilket gör det bekvämt för Frp att distansera sig från SD och DF samtidigt som man nämner Venstre i Danmark som en åsiktspartner.

En tryckkokare som väntar på att explodera

I Sverige har SD fortsatt svårt att etablera sig i den nationella politiken som ett salongsfärdigt parti. Men frågan är vad det hjälper att SD hålls utanför de politiska salongerna om deras politik inte gör det? Vellinge var den enda kommunen i Skåne där SD misslyckades med att ta sig in i fullmäktige. Samtidigt är Vellinge känt för sin ovilja att ta emot flyktingar. På riksnivå har medborgarskapet hamnat på den politiska agendan genom exempelvis Folkpartiets förslag om språktest och Moderaternas svenskkontrakt.

SD säger sig tala klarspråk kring frågor som, enligt dem, varit belagda med tabu. Det finns ett mantra som man gärna upprepar, och inte sällan får stöd för, att det inte går att uttala sig kritiskt om den förda integrationspolitiken utan att bli kallad för rasist. Men är det någonting som är belagt med tabu så är det att hävda motsatsen och exempelvis åberopa internationella jämförelser som pekar på att Sverige ligger i topp vad gäller policyutvecklingen inom integrationspolitiken. Att "tala fritt" har också i den svenska debatten en tendens att kopplas samman med ett rättfärdigande av en restriktiv eller fientlig politik riktad mot framförallt icke-kristna asylsökande. Att det skulle vara något som "verklighetens folk" (Hägglund DN 16 september) vill säga, men inte vågar.

Det är hög tid att ifrågasätta den problembeskrivning som säger att folket inte vill omges med andra än de som passar in i en ytterst snäv och snål mall för svenskhet.

Den största faran, som jag ser det, är att de etablerade partierna i Sverige accepterar den problembeskrivning som säger att den svenska debatten kan liknas vid en tryckkokare som väntar på att explodera; det vill säga om vi tar hänsyn till vad folk säger så innebär detta att representanter också från de etablerade partierna kan komma att föreslå grova restriktioner i invandringspolitiken för att på så vis mota bort SD från parlamentariskt inflytande.

Anders Hellström
Doktor i Statsvetenskap och forskare vid
Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare (MIM)